

Aleksandra Nocoń

Rola interpretacji w tłumaczeniu poezji na przykładzie współczesnej poezji maurytyjskiej i jej możliwych przekładów na język polski

Streszczenie

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest ukazanie roli interpretacji w tłumaczeniu poezji. Materiał badawczy stanowi współczesna francuskojęzyczna poezja maurytyjska oraz jej przekłady na język polski. Praca ma również drugi, popularyzatorski wymiar: wprowadzenie polskiego odbiorcy w tę przestrzeń literacką poprzez wybór wierszy, które najlepiej odzwierciedlają dominujące w niej nurty. Zwieńczeniem tego celu jest stworzenie „antologii tłumacza”, zawierającej przekłady kilkunastu utworów, dobranych według kryterium komplementarności.

We wstępie opisano cele pracy oraz jej dwie osie – przekładoznawczą i literaturoznawczą. Uzasadniono również powód powstania pracy, a mianowicie lukę badawczą w polskiej romanistyce, jaką jest brak obszernego opracowania współczesnej poezji maurytyjskiej. Wskazane są kryteria doboru korpusu badawczego, a także jego główne źródło – *Anthologie de la poésie mauricienne contemporaine d'expression française* pod redakcją Yusufa Kadela z 2014 r.

Rozdział pierwszy poświęcony jest Mauritiusowi. Opisano w nim czynniki wpływające na tożsamość wyspiarzy oraz ich literaturę, takie jak historia wyspy, jej warunki przyrodnicze i geopolityczne oraz wieloetniczność populacji. Następnie zarysowano historię literatury maurytyjskiej, ze szczególnym uwzględnieniem poezji oraz przybliżono sylwetki najważniejszych współczesnych poetów, publikujących we wspomnianej antologii poezji maurytyjskiej oraz czasopiśmie „Point barre”.

W drugim rozdziale zaprezentowano przekrój podejść do interpretacji z perspektywy różnych szkół przekładowych. Najwięcej miejsca poświęcono podejściom, które dostarczyły narzędzi do interpretacji poezji maurytyjskiej, a więc językoznawstwu kognitywnemu, teorii kognitywno-komunikacyjnej, analizie pretranslatorskiej oraz dominancie translatorskiej. Pokróćce scharakteryzowano związek między przekładem a literaturą postkolonialną, a także wpływ zwrotu kulturowego i teorii polisystemów na postrzeganie roli tłumacza. W ostatnim podrozdziale zaprezentowano założenia teoretyczne dotyczące interpretacji i przekładu poezji.

Następująca później część analityczna ilustruje różnorakie przejawy ingerencji tłumacza w przekładany tekst. Jako materiał badawczy służą wiersze wybranych pięciorga autorów, z których czworo jest tłumaczonych po raz pierwszy. Daje to sposobność przedstawienia interpretacji tłumacza i ukazania jej wpływu na poszczególne wybory translatorskie.

W rozdziale trzecim zawarta jest interpretacja cyklu poetyckiego *Percale* Anandy Devi oraz krytyka przekładoznawcza jego spolszczonej wersji – *Perkalu* w przekładzie Krzysztofa Jarosza. Rozdział czwarty poświęcony jest czterem wierszom Umara Timola, które ukazują cechy charakterystyczne jego poezji: walkę z materią języka, erudycję, plastyczność obrazów, krytyczny patriotyzm oraz wiarę w szczególną rolę poety w społeczeństwie. W rozdziale piątym zajęto się liryczną i nostalgiczną poezją Sylvestre’a Le Bona. Analiza tej twórczości uświadamia skalę problemu, jakim są egzotyczne realia kulturowe w przekładzie artystycznym. W rozdziale szóstym przeanalizowano fragmenty wierszy Khala Torabully’ego, które uwidaczniają jego skłonność do gier słownych i przesuwania granic języka za pomocą neologizmów. Scharakteryzowano również stworzoną przez poetę koncepcję *coolitude* i zaproponowano potencjalne ekwiwalenty tłumaczeniowe jego innowacji językowych. W ostatnim rozdziale zmierzono się z przekładem melicznym, gdyż najnowsze wiersze Lisy Ducasse w oprawie muzyczno-wokalnejszy to w istocie poezja śpiewana o charakterystycznym dla poezji maurytyjskiej poczuciu rytmu i gęstej siatce rymów.

W konkluzji zamieszczono wnioski na temat kulturotwórczej roli tłumacza i jego pozycji wobec przekładanego tekstu. Na podstawie analizowanych tekstów dowiedziono, że współczesne przekładoznawstwo – zorientowane kulturowo, świadome procesów kognitywnych oraz komunikacyjnego wymiaru tłumaczenia – nie tylko dysponuje narzędziami umożliwiającymi dokonywanie zarazem wiernych i pięknych przekładów, lecz również uwalnia się od niemożliwego do zrealizowania postulatu obiektywizmu w interpretacji dzieła literackiego.

„Antologia tłumacza”, złożona z wierszy stanowiących korpus badawczy, została załączona w aneksie.